

A kiállításcímmé vált képcím – *Ipari táj ereszkedő angyalokkal* – aktuális és jelképes értelmű egyszerre: a tatabányai ipari körzet égboltján talán a maguk valójában felfedezhetjük azokat az angyalokat, amelyek vagy pontosabban

akik ezúttal nem sebesen elsuhanó jelenségekként vagy teremtményekként tűnnek fel, hanem le szálló ágban, leereszkedőben vannak, jó hírek hírnökeiként, célirányosan érkeznek közénk. Van-e örvedetesebb, léleknyugtatóbb, reménykeltőbb jelenség, mint

72 Wehner Tibor

IPARI TÁJ, ERESZ- KEDŐ ANGYALOKKAL

Kárpáti Tamás festőművész

kiállítása

egy angyal érkezése? És minden bizonytalanság különös tüneteként regisztrálhatjuk, hogy most nem is egyetlen angyal, hanem egy angyalcsapat érkezésének tanúi lehetünk. Átérezhetjük, átélhetjük a jelenség rendkívüli voltát, ha Kárpáti Tamás képeihez közeledünk, ha egészen közel kerülünk a táblákhoz, és ha engedve a csábításoknak és kényszereknek belépünk a művek sejtelmes, megfoghatatlan tereibe, és felfedezzük, hogy e terekben semminek nincs határa vagy vége, hogy egyre újabb távlatok nyílnak, hogy a színek és a formák hullámai ránk borulnak és egyre távolabb, egyre mélyebbre sodornak. A felmerülő-kibontakozó újabb és újabb képek körülvesznek, befogadnak, magukba zárnak, már-már feloldódunk és elveszünk ebben a puha, magával ragadó festőiségben, amely maga a végtelen, de ennek ellenére sincs elveszettség-érzésünk, nincs szorongásunk, nincs félelmünk. Mert minden így van jól: a kép teljesítette programját, és mi végigjártuk a kép által megjelölt utat, és kilépve a festői térből már más emberként térünk vissza az ipari táj valóságos kulisszái közé.

A huszadik század hetvenes éveitől töretlenül épülő Kárpáti-életmű legújabb, a közelmúlt egy-két évében festett, továbbra is rendkívül lassú és megfontolt munkával készülő, vagy inkább: elmélyült meditációk és tűnődések által érlelt képei előtt állunk. A művek tárgyyszerű megközelítése – a leírási és az értelmezési kísérlet – során számos fontos szempont mérlegelhetnénk. Elemezhetnénk a klasszikus képalkotás hagyományának szívós továbbélését, az olajfesték mesteri, a legnagyobb mestereket, a reneszánsz korát idéző kezelését, és a klasszikus kép-forma konvenciójának tiszteletben tartását: azt, hogy e műveken nincs formabontás, nincs vegyes technika-alkalmazás, nincs formai eszközökkel manipulált meghökkentés. Megvizsgálhatnánk az e festészet lényegi vonásait megteremtő fantasztikus érzékenységgű kolorizmus

már-már totális voltát, s ennek kapcsán hivatkozhatnánk a Kárpáti-oeuvre elemzőire, így példának okáért Chikán Bálint már nagyon korán, 1978-ban lejegyzett eszmefuttatására, mely szerint „a színek érzékenyen modulált, finoman együtt tartott tónusban határozzák meg a művek alaphangulatát.

Képein soha nincsenek éles kontrasztok, az egyes festményeken nincs hideg-meleg színellentét.” Boncolgathatnánk a műveket átlengő transzcendenciát és szakralitást, tanulmányozhatnánk a bibliai utalások bonyolult, esetenként furcsa kiemelésekkel átszőtt rendszerét, a keresztény ikonográfia elemeinek, motívumainak vissza-visszatérő, oly szabad kezelését, és meditálhatnánk a különösségekbe emelt, a foszlányszerűségekbe oldódó természetidézésen, s a művek borzongató atmoszféráját élesztő, varázslatosan határtalan szabad tér megnyílásán. És mindezen vizsgálódásainkat és szellemi kalandozásainkat elhamarkodottan lezárni próbálván megállapíthatnánk, hogy Kárpáti Tamás az idő, az évtizedek múlása során csak apró elmozdulásokkal változó piktúrája egyszerre ellentmondásos és végső soron mégis magától értetődő módon a dolgok megragadhatatlanságának és megjeleníthetetlenségének festészete. A tettenérhetetlenség tettenérése. Minden tűnékeny, minden elomló, minden bizonytalanságokba vesző, és ha véletlenül mégis úgy véljük, hogy körvonalazódik valami, akkor is csak az emlékezés homályán és a múlt kódén át előszüremlyön, mintegy lebegővé vagy légiessé válva, a gomolygás soha nem lanyhuló hullámaiban hánykolódva, lapangón, látomászerű jelenésként rögzülve. Mintha a következő pillanatban az alakok és a tájak elmerülnének a színek, az elomló foltok hullámaiban, mintha könnyedén elillannának, mielőtt pillantásunkkal birtokba vehetnénk őket. Ebben a különös festészeti univerzumban a sejtésszerű bizonyosságokat – ha vannak egyáltalán ilyenek – újra meg újra kérdőre vonja a dolgok lényegét hasztalan kutató, dús festőiségekbe burkolózó kétely, amely egyszersmind kaput tár, utat enged az átélés, a beleézés korlátlan lehetőségeinek.

Talán megvonható valaminő konzekvencia, hogy – a festői szemlélet, a világlátás (és a korszellem) által determináltan, a határozott, több évtizedes munkássággal hitelesített művészi szándékokkal és törekvésekkel vezérelten – mindez mit jelent a Krisztus utáni harmadik évezred második évtizedében. A tévedések kockázata nélkül leszögezhető: a közelmúlt és a jelenkor magyar festészetének társtalan, autonóm, összetéveszthetetlenül egyedülálló, konzekvens, stílussteremtő életművét teremtette meg Kárpáti Tamás: e piktúrához olyan nagy elődök remekművei adhatnak bizonyos támpontokat, mint Rembrandt, Watteau és Gulácsy Lajos alkotásai. Elődeivel a mély gondolatiság, a különös formai megjelenítés, a rejtelmes terek és a bizonytalan idő-síkok,

a titokzatos, transzcendens szférák megidézése és a mély jelentéstartományok révén szövődhetnek távoli kapcsolatok. Egy másfél évtizeddel ezelőtt megjelent katalógusban – ezt mindig fel kell idéznünk, ha Kárpáti Tamás festészetéről tündöndünk – azt írta a felejthetetlen emlékű művészettörténész, Supka Magdolna, hogy az „életmű egésze egyetlen gyönyörű metafora”. E metafora mibenléte kapcsán valószínűleg azt rögzíthetjük a bizonyosságok kósza reményével, hogy a látszatok valóságának Kárpáti Tamás által megidézett széttöredezett síkjain és sejtésszerű tereiben az ember és a természet, az Isten és a természet, az Isten és az isteni természet jelenik meg: egy-egy arc, test-alak, egy-egy fa, ág, bokor, egy feszület – vagy csak annak árnya, lenyomata, illetve halvány ideája –, szüremlik elő a folyamatos alkonyat állandósult szürkületében, az izzó kadmiumvörösök, a lágy okkernarancsok, a szédítő mélységű zöldek és a félelmetes feketeségekkel kitartón dacoló barnák és szürkék árnyalat-átmeneteiből. Történeti utalásokkal és mítikus, szimbolikus vonatkozásokkal, toposzokkal terhelten, a mélységesen mély múlt örökségének jelentéseivel telítetten, a súlyos érzelmek és a belső, finom lélek-rezdülések áradásával tolmácsolván mondandóit és emócióit. A Kárpáti-képek sérülékeny szépségeinek, vágyakozásainak és elvágódás-óhajainak, visszafogott szenvedélyeinek eredőit azonban ne a letűnt korokkal, ne a mítoszokkal, hanem a jelenkorral szembesítsük: a párhuzamok és a kontrasztok élesen megrajzolódnak, a döntésekre ösztönző felismerések kikristályosodnak, az érzelmi töltetek robbanóvá válnak ha e műveket magával a folytonos válságok-szaggatta jelenkori életünkkel ütköztetjük.

A dolgok, a történések, a remények, a valóság és a lelki meggyőződés bonyolult együttjárásában és egymásrautaltságában – sutba dobva a művészettörténetinek nevezett értelmezési kísérleteinket – e festészet intenzív hatókörében tulajdonképpen mindig csak a létezésről, a lélekről, az Istenről kell gondolkoznunk. Hiába próbálunk a mesterség, a festészet mestersége, a képcsinálás klasszikus ideája és tradicionális eszközrendszere felől közelíteni Kárpáti Tamás világához, akkor is a szakralitáshoz, a hithez, a reményhez és a valóságon túli világokhoz érkezünk. De azért korántsem lényegtelen az a minuciózus festői módszer sem, amelyről egy beszélgetésben szólt a festő: „Rétegelt lemezre felkásírozom a vékony lenvásznat, és arra alapozok rá. Bemártom a vásznat az enyvebe, jól kihúdom, kinyomkodom, hagyom megszáradni, másnap megkeverem az alapozót, hegyi kréta és enyves víz, és ezzel húzom át. Felfeszített vászonnál lenolajat is teszek bele, hogy rugalmas legyen, de mostanában a fatáblánál is szoktam, mert így jó stabil, és nem szív olyan nagyon, bár én szeretem, ha szívó az alapozás, többretegű festésnél ez nagyon hasznos. És stabilabb így, csak hosszabb ideig kell száradni

hagyni.” És amikor a képfestés gyakorlati leírásában Kárpáti Tamás a lazúrozás technikájához érkezik, akkor megvallja: „Ezzel a valóságot el tudom távolítani a megfoghatatlan irányába, ami a nézőt a lelki mélységek felé mozdítja.” A megfoghatatlanná avatott, a lelki mélységekbe vezérlő valóság megidézése: ez által minden egyes Kárpáti-kép egy új, egy 75 megismételhetetlen csoda.

(Elhangzott 2017. február 10-én, Tatabányán, a Kortárs Galériában, a kiállítás megnyitóján.)

